

Eugénie Grandet

Carles Montpart Tura
carlesmontpart.cat

Honoré de Balzac és sens dubte l'escriptor francès més important de la primera meitat del segle XIX i un dels autors que mereix amb més propietat la consideració de gran clàssic universal. Obsessionat per bastir un gran monument literari —que va anomenar La Comédie humaine— és l'autor de novel·les inoblidables com Le Père Goriot o Eugénie Grandet, aquesta darrera recentment traduïda de nou al català.

O rígens familiars

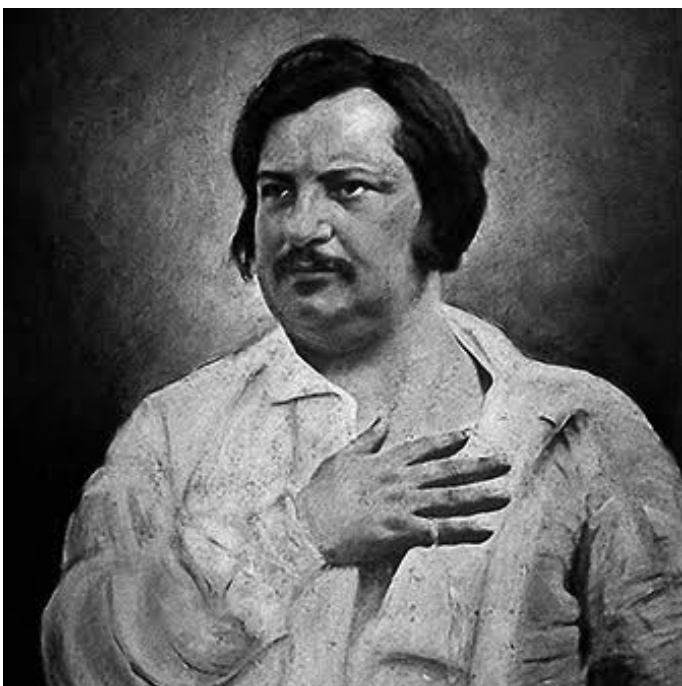
Honoré de Balzac (Tours, 1799 – París, 1850), va néixer al si d'una família burgesa. El seu pare, Bernard-François Balssa, procedia d'una pobra família d'agricultors de Tarn, a la regió del Migdia francès, però gràcies al seu esperit emprenedor va abandonar el seu llogaret natal i va marxar a París amb la determinació de millorar el seu estatus social.

Com que tenia l'educació bàsica que havia rebut d'un rector familiar seu, Bernard-François aviat va trobar feina com a funcionari a la secretaria del Consell del Rei. Per tal d'ajudar a millorar la seva posició, per aquestes dates es va canviar el cognom familiar, Balssa, pel de Balzac, argüint un llunyà (i fals) parentiu amb l'aristocràtica família dels Balzac, que estava extingida. El 1789, any de la Revolució, Bernard-François de Balzac —generalment afegia al seu cognom, sense permís oficial, el "de" aristocràtic— estava prou ben relacionat i havia obtingut una fortuna considerable, gràcies sobretot al seu principal valedor, el general baró François René Jean de Pommereul, i havia establert bones relacions amb la gran burgesia de París. Als 50 anys, Bernard-François de Balzac es va casar de manera concertada amb Anne-Charlotte-Laure Sallambier, de 18 anys, filla d'un dels seus superiors a la banca Dourmerc on aleshores treballava.

El matrimoni es va traslladar a Tours, on Bernard-François treballava com a Comissari de Subsistències, encarregat de coordinar l'adquisició de queviures i proveïments per a la 22a Divisió de l'exèrcit. Més endavant, el general de Pommereul li va aconseguir el prestigiós i lucratiu càrrec d'administrador de l'Hospici de Tours. Mentre vivien en aquesta ciutat, el matrimoni va tenir cinc fills: Louis-Daniel, que va morir al cap d'un mes d'haver nascut, Honoré, Laure, Laurence i Henry-François.

Infantesa i joventut

La infància d'Honoré de Balzac va ser difícil, i es va caracteritzar, principalment, pel poc lligam emocional que els seus pares van mostrar amb ell. Ja del néixer, va ser confiat a una dida, amb la qual va viure fins als quatre anys fora de la casa familiar, que només visitava dos diumenges cada mes. Als vuit anys, la seva mare va insistir a enviar-lo al col·legi de l'Oratori, un estricte internat a Vendôme, on Honoré hi va passar els set anys següents. Com que no hi havia vacances escolars, el futur escriptor a penes va veure els seus pares

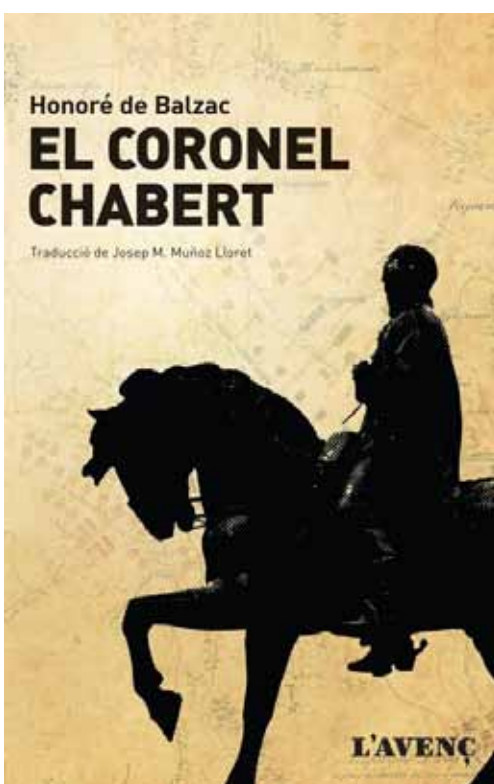
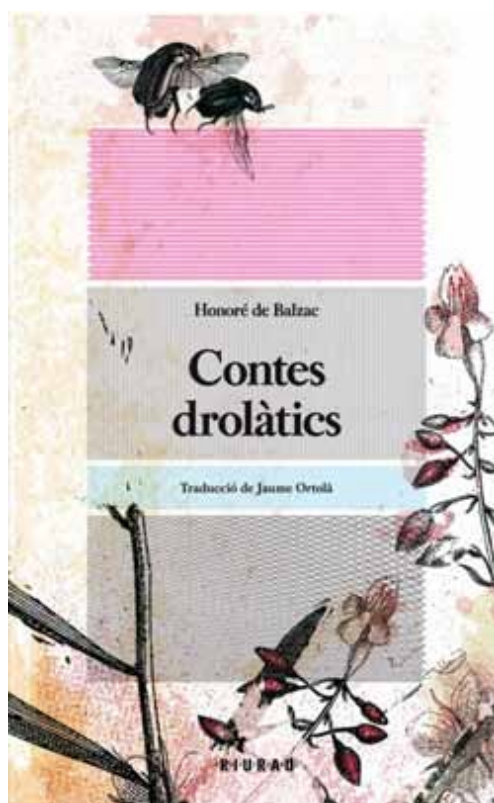

Honoré de Balzac

en tots aquests anys. A més, i per tal de despertar-li un afany treballador i estalviador, la família gairebé no li enviava diners, motiu pel qual Honoré era ridiculitzat pels seus companys.

El sistema d'estudi de l'internat, basat en la contínua memorització de textos, no s'adequava al futur escriptor, que va ser sempre un dels pitjors estudiants de la seva classe. Com que mostrava una actitud desganada, Honoré va rebre freqüents càstigs corporals, arribant fins al punt d'haver d'estar reclòs en una mena de cel·la de detenció. Totes aquestes experiències Balzac les va plasmar a la seva novel·la *Louis Lambert* (1832).

El 1814 Honoré va abandonar l'internat, i aquell mateix any la seva família es va traslladar a París, on el jove va seguir estudiant en altres internats fins que va acabar els seus estudis als 18 anys. Després de la caiguda de l'Imperi napoleònic, Bernard-François va perdre els seus càrrecs al servei de l'Estat i la família, esperant estalviar despeses, es va traslladar als afores de París, a la localitat de Villeparisis. Encara que en aquests anys Balzac va entrar en contacte amb la literatura francesa i anglosaxona, aquest període va ser per a ell d'una gran infelicitat, marcat tant per la

contínua pressió de la seva mare per fer-ne alguna cosa de profit a la vida, com per l'amargor amb què tractava totes les iniciatives que prenia.

Més endavant, i amb l'esperança que es convertís en advocat, els pares van enviar Honoré a estudiar a la Sorbona, on Balzac va assistir als cursos de Victor Cousin sobre filosofia. Malgrat els impediments familiars, sobretot per part de la seva mare, la seva inclinació a la lectura i a la literatura van fer que finalment acabés abandonant els estudis de dret i que intentés dedicar-se de manera professional a l'escriptura. De totes formes, el seu pare el va fer entrar al despatx d'un notari amic de la família, Victor Passez, ocupació en la qual va adquirir un gran coneixement dels secrets legals i es va començar a formar una opinió força negativa dels tripijocs econòmics de l'alta societat. L'any 1819, Passez, que planejava jubilar-se, va oferir a Honoré ser soci del seu despatx, però el futur escriptor, fatigat per la monotonia d'aquella feina, ho va rebutjar i va anunciar a la seva família la intenció d'establir-se a París amb la finalitat de convertir-se en un ric escriptor d'èxit.

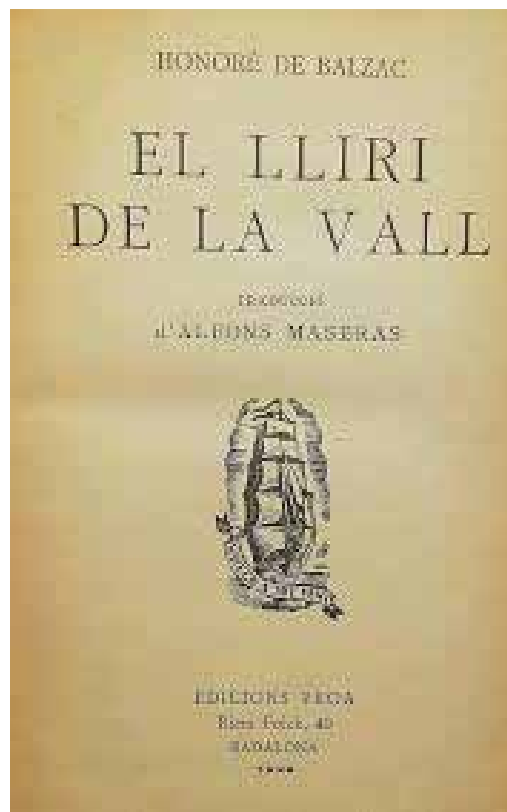
Inicis literaris

Gràcies als seus pares, que finalment van acceptar la

forta inclinació literària del seu fill, Honoré de Balzac va aconseguir el seu objectiu i l'estiu de 1819 es va instal·lar a París, on va viure amb pocs recursos al número 9 de la rue Lesdiguières fins a l'any 1821. En aquest període va escriure *Cromwell* (1820), una obra en vers segons l'estil de Schiller, de temàtica històrica, una creació que el seu cercle de coneguts va rebutjar amablement per la seva poca qualitat al mateix temps que li aconsellaven que es dedicués a la prosa.

Desanimat, i tement que s'hauria de dedicar malgrat tot a la notaria, l'any 1821 va conèixer Auguste Lepoitevin, un aspirant a escriptor que, en apreciar l'extraordinària capacitat de treball d'Honoré, va proposar a Balzac de crear una curiosa associació literària, en què aquest escriuria novel·les curtes de fulletó i Lepoitevin s'encarregaria de vendre-les a l'editor. Després de publicar en menys d'un any i sota pseudònim tres novel·les en col·laboració amb Lepoitevin, Balzac es va independitzar i va decidir dedicar-se de ple a aquest negoci literari, amb l'esperança de fer-se prou ric per poder centrar-se posteriorment en una literatura de més qualitat.

La desbordant capacitat de treball de Balzac el va portar a

rebre i acceptar encàrrecs de tota mena. En el període que va de 1821 a 1829, va escriure, per encàrrec d'editors sense escrúpols, sota diversos pseudònims i de vegades fins i tot permetent que altres firmessin les seves obres, multitud de novel·les d'ínfima qualitat. També va escriure obres de ciències naturals, història, articles periodístics i pamflets polítics.

Balzac i els negocis

Els guanys d'aquest període sembla que van ser quantiosos, amb uns ingressos anuals de més de 4.000 francs. No obstant això, des de 1825 Balzac va començar a invertir en diversos negocis que van acabar sent ruïnosa i per culpa dels quals va contreure deutes que va arrossegar durant tota la seva vida.

El primer d'aquests va ser l'edició en un sol volum de les obres completes de Molière i de La Fontaine, el 1825. A suggeriment d'un editor, Balzac va veure en aquest negoci l'inici de la seva desitjada fortuna: pensava que l'edició en un sol volum de les obres de La Fontaine faria que la classe mitjana, que no disposava ni d'ingressos ni d'espai per guardar les luxoses edicions d'aquestes obres completes en vint volums, corregués a comprar-les, sobretot si se li afegien

il·lustracions de qualitat. El negoci, que Balzac va finançar gairebé en solitari en retirar-se la resta de socis, no va tenir gens d'èxit: la lletra de l'obra resultava massa petita, les il·lustracions eren de mala qualitat i el preu del volum, 20 francs, era prohibitiu.

Cap al 1827, Balzac es va involucrar en altres negocis relacionats amb el món editorial, que també van fracassar i el van omplir de més deutes. Primerament, es va fer editor i va fundar una impremta al Marais parisenc, en un negoci on va gastar molts diners per aconseguir la llicència d'impressió, el capital per a la maquinària i la contractació dels obrers. La impremta va començar a funcionar, però sentir especialment inspirat. Influint per l'obra de Walter Scott, va decidir novel·lar l'episodi, i per a això va recórrer a una de les persones que el va viure, l'ancià general de Pommereul, vell amic del seu pare a qui, esperant fugir dels seus creditors de París, va visitar a Fougères.

En aquesta localitat va completar la novel·la, la qualitat de la qual, molt per sobre dels fulletons que havia escrit fins llavors, el va animar a signar-la amb el seu nom. L'obra, que va aparèixer amb el títol de *Les chouans* (1829), es va vendre malament, però li va permetre cridar l'atenció del públic lector i de la crítica. En

Malgrat l'ajuda de Madame de Berny, quinze anys més gran que ell —amb la qual va establir una relació que li va obrir les portes de l'alta

societat parisenca—, Honoré de Balzac va acabar passant greus dificultats financeres. A l'abril de 1828 devia a la seva pròpia mare unes 50.000 lliures, i havia convertit en habitual la pràctica de contreure deutes per pagar-ne d'altres. Per escapar-se dels creditors, sovint havia de canviar de residència i fins i tot de nom.

Èxit literari

L'any 1829, amb 30 anys, i assetjat pels deutes, Balzac va trobar per casualitat un episodi de la *Chouannerie* — un aixecament antigovernamental que va tenir lloc durant la Primera República—amb què es va

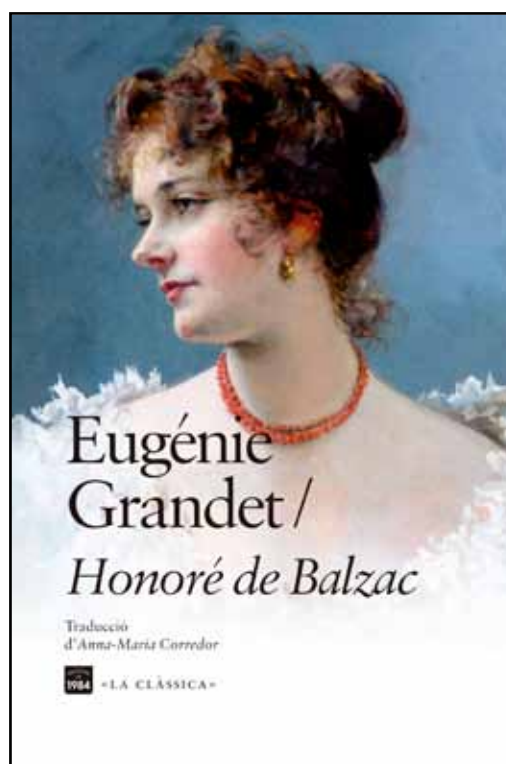
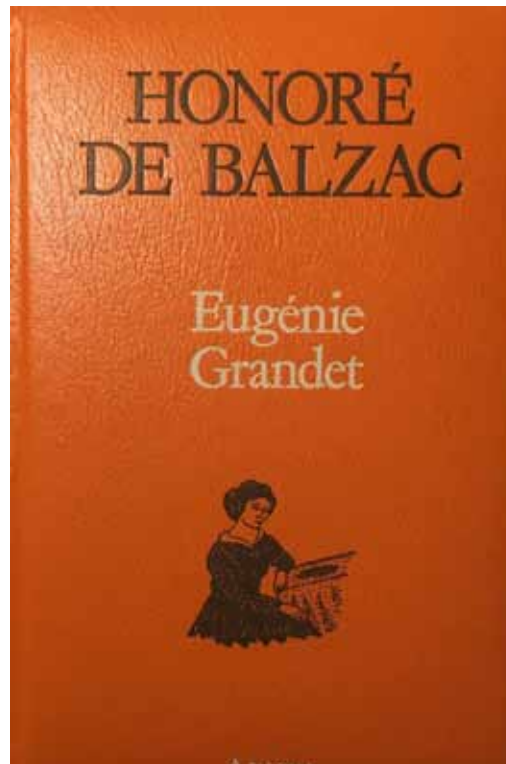
completar la novel·la, la qualitat de la qual, molt per sobre dels fulletons que havia escrit fins llavors, el va animar a signar-la amb el seu nom. L'obra, que va aparèixer amb el títol de *Les chouans* (1829), es va vendre malament, però li va permetre cridar l'atenció del públic lector i de la crítica. En

pocs anys, Balzac va publicar molts llibres —que revisava constantment— i es va convertir en el personatge de moda i en l'autor més prolífic de París. La seva sorprenent fecunditat literària es devia al seu hàbit obsessiu d'escriure al voltant de 18 hores diàries, entre les dotze de la nit i les sis de la tarda, una fita que aconseguia bevent una gran quantitat de cafè, un hàbit que a la llarga li va acabar perjudicant greument la salut.

Els seus primers veritables èxits de públic van ser a partir de 1831, quan va aparèixer *La Peau de chagrin*, que es va publicar a la *Revue de Paris*, una novel·la de caràcter semifantàstic que va rebre l'elogi de la crítica i del públic, i que va consolidar el prestigi literari de Balzac. Aquesta va ser la primera novel·la en què Balzac va utilitzar un recurs que posteriorment el va fer famós: la reaparició de personatges d'obres seves anteriors.

Ewelina Hańska

A partir de 1832, Balzac concep per primera vegada la idea d'escriure una sèrie de llibres interrelacionats que retratin de la forma més detallada possible la societat del seu temps. Aquestes novel·les, agrupades sota el títol de *Scènes de la vie privée*, seran el germen de la gran obra de Balzac, *La Comédie humaine*. Dins les escenes

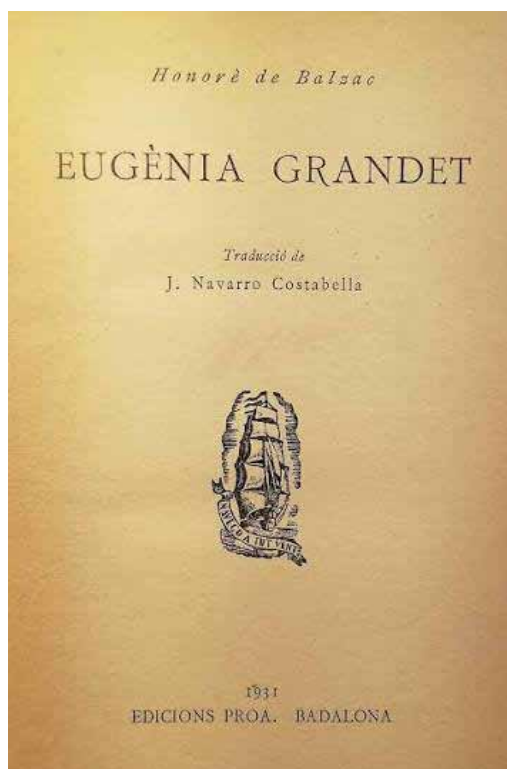
s'inclouen els seus grans títols de la dècada dels anys trenta, com *Eugénie Grandet* (1833), que serà el seu primer gran èxit de vendes, i *Le Père Goriot* (1835), una de les seves novel·les més famoses. Durant aquesta dècada Balzac, malgrat que va obtenir un èxit sense precedents, es va veure assetjat contínuament pels problemes econòmics originats pels ruïnosos negocis en què va invertir els seus guanys com a escriptor i per la seva afició a comprar mobles i elements de decoració luxosos. Va arribar fins i tot a comprar unes antigues mines romanes a Sardenya —que va visitar— creient que s'hi havia trobat una nova veta d'or, i quan va tornar a París es va adonar que tot havia estat un gran engany.

Després d'haver tingut diverses amants, que sovint coneixia als salons de l'alta burgesia de París que freqüentava, Balzac va començar una relació amb Ewelina Hańska, una rica comtessa d'origen polonès que estava casada amb un baró i que vivia a Ucraïna. Va ser la mateixa comtessa qui, després d'haver llegit *La peau de chagrin*, es va posar en contacte amb l'escriptor. A partir d'una sèrie de cartes anònimes, Ewelina Hańska va encetar una comunicació epistolar que va durar quinze anys i a través de la

qual l'escriptor va imaginar la possibilitat d'una relació amorosa real que pogués solucionar tots els seus problemes econòmics.

Sembla ser, però, que per a la comtessa, una dona molt gelosa del seu estatus social i espantada pels grans deutes de l'escriptor, la relació amb Balzac era un entreteniment amb què passar el temps en la solitud de la seva hisenda a Ucraïna. Tot i així, Honoré i Ewelina van concertar alguns contactes esporàdics, que van portar l'escriptor a visitar la comtessa a Suïssa quan l'any 1833 es trobava de vacances amb el seu marit, o l'any següent, a Viena, on Balzac va poder valorar la seva autèntica fama internacional quan tota l'alta societat vienesa el va rebre amb entusiasme.

Després de la mort del baró Hańska l'any 1842, Balzac va imaginar que la comtessa estaria disposada a formalitzar la seva relació a través del matrimoni, i va començar a insistir urgentment en aquest sentit. No obstant això, la comtessa, que temia per la seva herència i el seu estatus, s'hi va mostrar molt reticent. Al llarg dels vuit anys següents, doncs, Hańska intentarà evitar

qualsevol compromís amb l'escriptor, adduint tot tipus d'excuses. Finalment, l'any 1848 Honoré de Balzac va viatjar a Sant Petersburg i va aconseguir una primera resposta positiva a les seves demandes. L'any següent, l'escriptor va viatjar a Wierchownia, la hisenda ucraïnesa de la comtessa, on Balzac i Hańska van formalitzar un compromís matrimonial definitiu. A començaments de 1850, després d'una estada a París, l'autor va tornar de nou a Ucraïna. Durant la seva visita, a causa del rigor de l'hivern i de la seva delicada salut, Balzac va caure greument malalt a causa d'una insuficiència

respiratòria provocada per una pulmonia. La comtessa, veient que l'escriptor no viuria gaire temps més, va accedir finalment a casar-s'hi.

La parella va contraure matrimoni el 14 de maig de 1850 i es va traslladar a viure a una esplèndida residència als afores de París. El viatge de tornada va empitjorar la delicada salut de Balzac. Tres mesos més tard, l'escriptor va morir a causa de l'agreujament dels problemes cardíacs que tenia des de feia temps, després d'haver rebut el dia abans

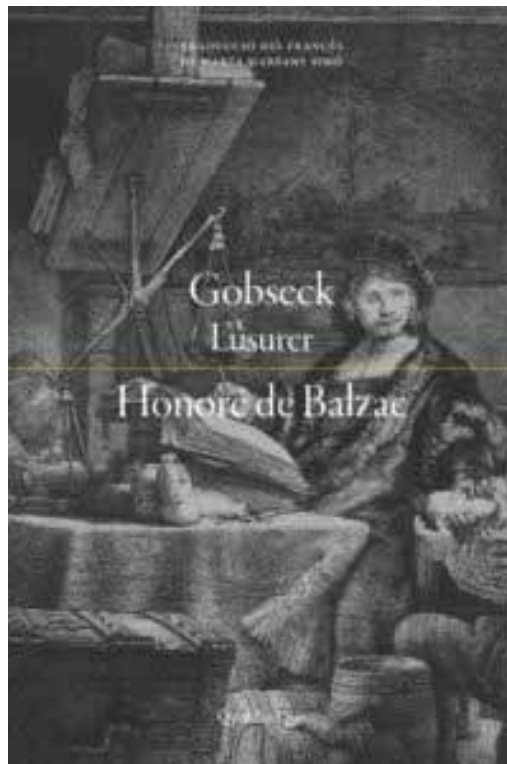
www.cooperativa70.coop

C. Font i Boet, 7 08140
Caldes de Montbui
Tel.: 93 865 45 30
A/e. coop70@cooperativa70.coop

la visita d'un dels seus grans admiradors, Victor Hugo. Balzac va ser enterrat al cementiri de Père-Lachaise de París, i la seva figura es commemora mitjançant una monumental estàtua encarregada a l'escultor Auguste Rodin. La seva immensa producció literària va tenir una gran influència en escriptors posteriors com ara Émile Zola, Guy de Maupassant, Marcel Proust o Fiódor Dostoievski. En l'àmbit català, com vam explicar en l'article del mes passat, Carles Bosch de la Trinxeria —un escriptor format en la cultura francesa— en va ser un entusiasta lector, al qual va retre en certa manera homenatge amb *Lena*, la seva última novel·la, inspirada en gran part en la novel·la de Balzac *Eugénie Grandet*.

La Comèdia humana

Pel que fa a l'obra literària, l'any 1842 Balzac, veient com avançaven les seves *Scènes de la vie privée*, va decidir ampliar-les i va publicar la seva famosa *avant-propos*, el pla editorial en què va establir les característiques i continguts de la seva gran obra, *La Comèdia humana*, un monumental conjunt de novel·les que va batejar amb un títol que volia establir una clara contraposició amb la *Divina Comèdia* de Dante i que, segons la seva famosa frase, volia "fer-li la competència al registre civil". En aquesta obra pretenia agrupar el conjunt dels seus escrits amb

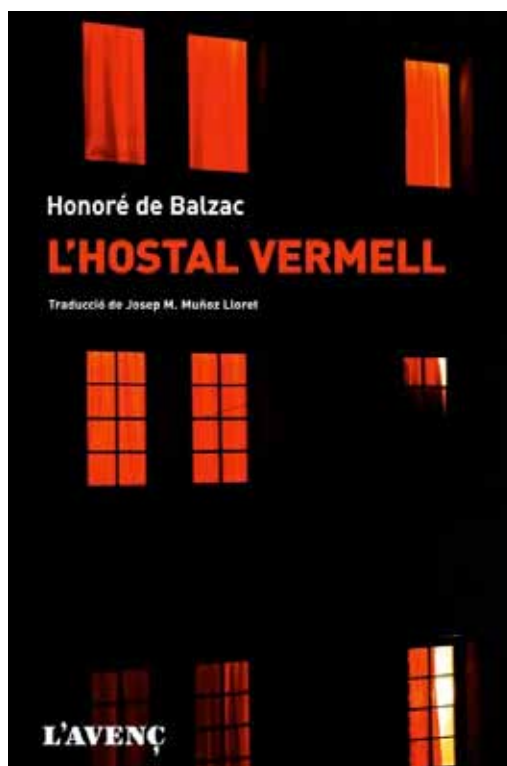

la intenció d'oferir un detallat estudi de la societat francesa entre la caiguda de l'Imperi napoleònic i la Monarquia de Juliol (1815-1830). D'aquest magne projecte, que havia d'abastar un total de 137 obres, Honoré de Balzac en va acabar escrivint de forma completa unes 90, que va classificar en tres seccions: estudis de costums, estudis filosòfics i estudis analítics.

El 1843, i ja dins del projecte de *La Comèdia humana*, Balzac publica *Illusions perdues*, una novel·la de formació que narra les desventures de Lucien de Rubempré, un jove poeta que tracta de prosperar al París de l'època. La novel·la va tenir la seva continuació a *Splendeurs et misères des courtisanes*, en què Lucien intenta recuperar l'estatus perdut amb l'ajuda d'un dels personatges més recurrents de Balzac, el murri Vautrin. *La Cousine Bette* (1846) i *Le Cousin Pons* (1847) narren el contrast social entre ambdós personatges i els seus més acabats parents, criticant la hipocresia social amb què són tractats. Per compondre'ls, Balzac es va basar en les seves experiències amb notaris de Passez.

El pare del Realisme

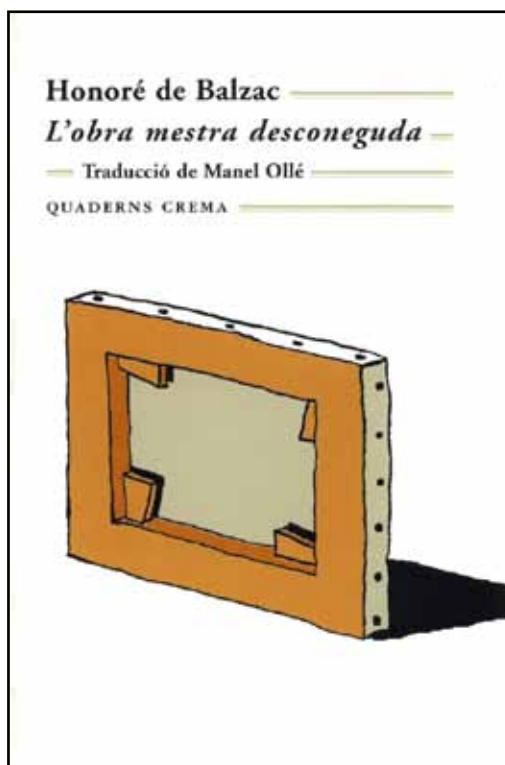
L'ús extensiu que fa Balzac del detall en les descripcions, especialment en les dels objectes, per il·lustrar la vida dels seus personatges el va convertir en el pioner del

realisme literari. Encara que admirava i s'inspirava en l'estil romàntic del novel·lista escocès Walter Scott, Balzac tractava de descriure l'existència humana mitjançant la descripció minuciosa de mons particulars. En el prefaci de la primera edició de *Scènes de la vie privée*, va escriure que "l'autor creu fermament que els detalls són els únics que determinen el mèrit de les obres". Les abundants i precises descripcions dels llocs, la decoració, la roba i de tota diversitat d'objectes, ajuden a donar vida i credibilitat als personatges i als ambients.

El novel·lista francès Émile Zola, gran admirador de l'escriptor, va anar encara més lluny i va declarar Balzac el pare de la novel·la naturalista. Zola remarcava que, mentre que els romàntics veien el món a través d'una lent de color, el naturalista ho feia a través d'un vidre clar—precisament el tipus d'efecte que Balzac intentava aconseguir en les seves obres.

Com va fer notar Gabriel Oliver Coll, que va ser catedràtic de Filologia Romànica i autor d'una tesi doctoral sobre el paper dels criats a l'obra de l'autor francès, la gran aportació de Balzac és que, més enllà d'explicar la peripècia d'una gran quantitat de personatges, "pretén de fer la història del seu temps, no contar la vida de ningú en concret. Tots

els seus personatges i els esdeveniments particulars que conta s'integren en un tot més general. Sense perdre gens de força, ans al contrari, adquireixen pel fet d'aqueixa integració, una dimensió nova que els converteix de simples personatges d'una novel·la en habitants d'un món real creat pel novel·lista" ("Presentació" de *Les il·lusions perdudes*, Edicions 62, 1982, p. 6).

Balzac en català

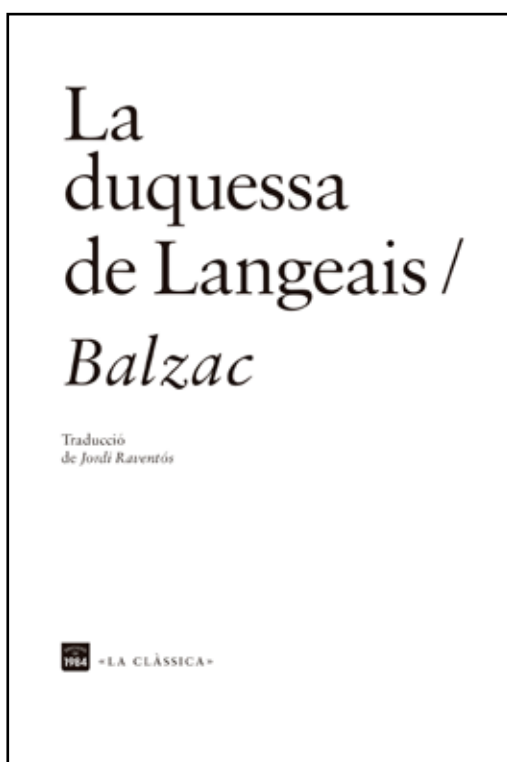
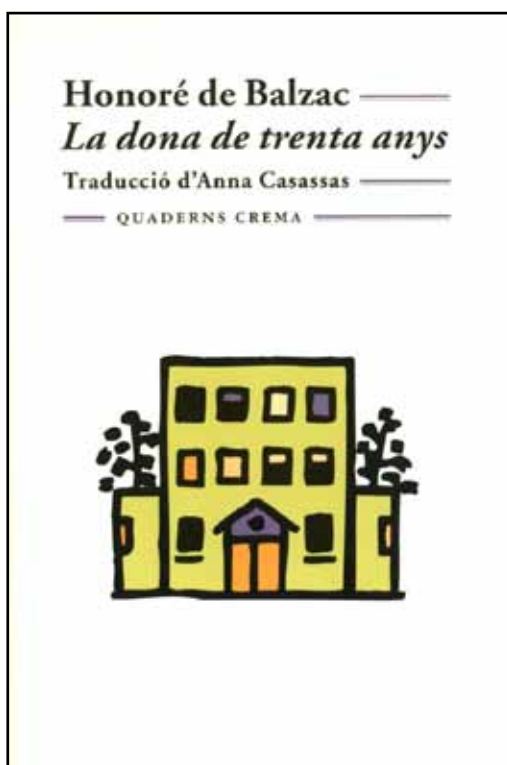
Gràcies al Treball de Grau "Les traduccions de Balzac al català", dut a terme per Alba Grau Gonzalez i tutoritzat per Montserrat Bacardí, presentat l'any 2020 a la Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) —i que seguim en l'exhaustiva informació que donem a continuació—, sabem que ja des dels anys 20 del segle passat disposem de traduccions en català d'una bona part de la immensa obra d'Honoré de Balzac.

Alguns exemples de les més antigues en serien les següents: *La pau de casa* (*Costums parisenques del Primer Imperi*) (Castells, 1924, traducció d'Agustí Esclasans), *El lliri de la vall* (Proa, 1929, traducció d'Alfons Maseras), *El coronel Chabert* (Llibreria Catalònia, 1929, traducció de Domènec Guansé), *La Quimeta maca* (Bonavia, 1929, traducció

de Salvador Vilaregut), *Eugènia Grandet* (Proa, 1931, traducció de Josep Navarro i Costabella), *La pell de xagrí* (Proa, 1933, traducció de Ramon Vinyes) i *El rector de Tours*. (Llibreria Catalònia, 1934, traducció de Lluís Palazon).

A finals del període franquista i al llarg de les últimes dècades del segle XX, les traduccions de l'obra de Balzac tornen a sovintejar als catàlegs de les editorials catalanes. És el cas de títols com *L'última encarnació de Vautrin* (Nova Terra, 1972, traducció de Maria Aurèlia Capmany), *Les il·lusions perdudes* (Edicions 62, 1982, traducció de Jaume Fuster i pròleg de Gabriel Oliver), *La dona de trenta anys* (Laia, 1984, traducció de Joan Valls i Royo), *L'obra mestra inconeguda* (Edicions del Mall, 1986, traducció de Josep Palau i Fabre amb il·lustracions de Picasso; amb el títol *L'obra mestra desconeguda*, Quaderns Crema, 1997, traducció de Manel Ollé), *Melmoth reconciliat* (Técnicos Editoriales y Consultores, 1990, traducció de Xavier Pericay i Manel Pla), *El pare Goriot* (Edicions de 1984, 1992, traducció de Maria Rosa Vallribera), *La vendetta* (Edicions de 1984, 1998, traducció de Jaume Costa i Gabriele Woith) i *La dona de trenta anys* (Quaderns Crema, 1999, traducció d'Anna Casassas).

Aquest catàleg s'ha anat ampliant considerablement amb noves traduccions, i

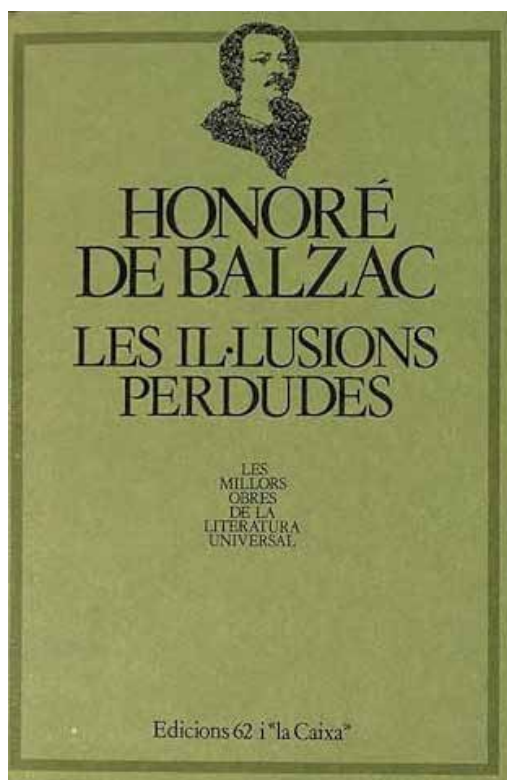
reedicions d'algunes d'antigues ja introbables, a partir dels primers anys del segle XXI. És el cas de *La casa del gat que pilota*. (Edicions de 1984, 2001, traducció de Jaume Costa i Gabriele Woith), *El vell Goriot* (Proa, 2001, traducció de Maria Bohigas, amb pròleg de Gabriel Oliver), *Ferragus* (Edicions de 1984, 2003, traducció de Ferran Esteve), *El cosí Pons* (Edicions de 1984, 2003, traducció d'Anna Casassas), *Sarrasine i altres narracions* (Ensiola, 2007, traducció de Melcior Comes), *Sarrasine* (Edicions de 1984, 2007, traducció de Jaume Costa), *Il·lusions perdudes* (Proa, 2008, traducció de Maria Bohigas), *La noia dels ulls d'or* (Edicions de 1984, 2009, traducció de Jordi Raventós), *Un assumpte tenebrós* (Ensiola, 2010, traducció de Melcior Comes), *Contes drolàtics* (Riurau, 2010, traducció de Jaume Ortola i Font), *Esplendors i misèries de les cortesanes* (Destino, 2010, traducció de Núria Petit), *El coronel Chabert* (L'Avenç, 2012, traducció de Josep Maria Muñoz), *La incapacitació* (Alpha, 2012, traducció d'Anna Casassas), *La recerca de l'Absolut: estudis filosòfics* (Ensiola, 2012, traducció de Melcior Comes), *El gabinet dels antics* (Edicions de 1984, traducció d'Anna Casassas), *La dona abandonada i La falsa amant* (Edicions de 1984, 2015, traducció d'Anna Casassas), *L'hostal vermell* (L'Avenç, 2015,

traducció de Josep Maria Muñoz), *Gobseck: l'usurer* (Quid Pro Quo, 2019, traducció de Marta Marfany Simó), *La duquessa de Langeais* (Edicions de 1984, 2022, traducció de Jordi Raventós) i *El revers de la història contemporània* (Edicions de 1984, 2024, traducció de Lluís Ma. Todó).

Le Père Goriot

Les possibilitats de lectura en català d'una part de l'obra de Balzac són, com es pot deduir de les referències que hem donat fins ara, una mica aclaparadores. Per on començar, doncs? Des d'aquí proposem la lectura, d'una banda, d'una de les seves novel·les més emblemàtiques, *Le Père Goriot*, que en català es va traduir primerament com *El pare Goriot* i que més recentment podem trobar amb el títol d'*El vell Goriot*, i, de l'altra, de dues de les edicions més recents de l'escriptor francès: *La dona abandonada* (Viena Edicions, 2026, traducció de Josep Maria Pinto) i *Eugénie Grandet* (Edicions de 1984, 2025, traducció d'Anna Maria Corredor).

Le Père Goriot (1835) és la novel·la que enceta el magne cicle narratiu de *La Comèdia humana*, i que presenta personatges que esdevindran recurrents en tota la seva obra, com Rastignac i Vautrin. En aquesta obra, Balzac analitza la naturalesa i la corrupció de la família, del matrimoni i de la societat parisenca durant el període de la Restauració Francesa. El protagonista, Goriot, un comerciant jubilat, és un home que viu pendent de l'estimació i l'amor de les seves dues filles, Anastàsia i Delfina —furibundes rivals— a les quals ha dedicat la seva vida i tots els seus diners. Elles, però, només pendents del seu estatus social, no correspondran a aquest amor, fins al

punt que Goriot acabarà morint abandonat i en la més estricta misèria. Els fets se situen a Montmartre, a la modesta pensió Vauquer, per on desfilaran tot un conjunt de personatges entre els quals destacaran l'estudiant de dret Eugène de Rastignac, un jove obsessionat per introduir-se en els cercles de l'alta societat parisenca, i Jacques Collin, més conegut com a Vautrin, un antic delinqüent astut i crític amb la societat del seu temps que intentarà influir en el comportament dels personatges que l'envolten.

Eugénie Grandet

De *La dona abandonada* (1832), apareguda per primer cop a *La Revue de Paris*, en tenim en català una primera

versió, que es va editar conjuntament amb *La falsa amant* (Edicions de 1984, 2015), a càrrec de la traductora Anna Casassas. Pel gener d'aquest any, Viena Edicions l'ha incorporat de forma independent a la seva col·lecció "Petits Plaers" amb una nova traducció a càrrec de Josep Maria Pinto. Per la seva brevetat, és una novel·la que pot representar una bona porta d'entrada a les obres de Balzac. En aquest cas, el protagonista, el jove baró Gaston de Nueil, s'instal·la per prescripció mèdica en una petita ciutat de Normandia. Allà, coneix la vescomtessa Clara de Beauséant, una dona bonica i misteriosa que, després de diverses dissorts sentimentals, viu aïllada al seu castell. L'atracció de Gaston per la vescomtessa i el rebuig per part d'ella configuraran una trama al centre de la qual hi haurà un intens joc de seducció.

La tercera de les nostres propostes, *Eugénie Grandet*, publicada inicialment per entregues a la revista *L'Europe littéraire*, i en format de llibre l'any 1834, va ser una de les primeres novel·les

d'Honoré de Balzac que es va poder llegir en català. L'any passat Edicions de 1984 —un segell que s'ha distingit especialment per publicar força traduccions de Balzac— en va editar una nova traducció, a càrrec d'Anna-Maria Corredor, un fet que constitueix una altra magnífica oportunitat d'endinsar-se en el ric món literari d'aquest escriptor francès. En aquesta nova versió, els editors han inclòs la dedicatòria "Per a la Maria", que Balzac va introduir en una edició posterior i que anava destinada a la seva antiga amant Marie du Fresnay, i un "Epíleg", datat l'octubre de 1833, que no s'havia inclòs a la primera traducció.

Per molts considerada l'obra mestra de Balzac, la novel·la presenta la figura de Fèlix Grandet, un avar, boter d'ofici, que viu amb la seva filla Eugénie a la qual sotmet a tot tipus de privacions a causa de la seva obsessiva passió per acumular diners. L'obra, situada a la ciutat provinciana de Saumur, esdevé un fidel retrat de la vida privada de l'època de l'autor i una punyent descripció del xoc que representa l'enfrontament entre les aspiracions materials i la pulsio de les passions més humanes.

Els diversos personatges — el senyor Grandet, Eugénie i els seus pretendents, la minyona Nanon, el jove Charles Grandet— són descrits amb un detallisme extrem, tant pel que fa a les seves característiques físiques com morals, de la mateixa manera que són quantificades fins a l'últim cèntim les seves relacions econòmiques. La manera d'actuar del senyor Grandet, per exemple, Balzac ens la presenta així: "Des d'un punt de vista financer, el senyor Grandet tenia una retirada amb el tigre i amb la boa: sabia ajeure's, arraulir-se, observar una bona estona la seva presa, saltar-li al damunt; després badava la bossa, hi entaforava un bon grapat d'escuts, i se n'anava a dormir ben tranquil, com la serp que paeix, impassible, indiferent, metòdica" (ed. cit., p. 16). Un detallisme descriptiu que sovint no queda exempt de crueltat, com el cas en què el narrador es refereix a Nanon amb aquestes paraules: "La necessitat va fer tornar la pobra

noia tan avariciosa que en Grandet havia acabat per estimar-la com s'estima un gos, i la Nanon s'havia deixat posar al coll un collar de punxes de les quals no notava les punxades" (ed. cit., p. 28).

Eugénie Grandet és, en definitiva, una gran novel·la sobre l'avarícia —el seu protagonista principal és clarament deutor de l'Harpagon de *L'avar*, de Molière— però al mateix temps una fonda reflexió crítica sobre com el diner s'ha erigit en el valor més substancial en la turbulenta època de França en què Honoré de Balzac va viure. L'escriptor, a través de la veu del narrador, ho expressa clarament amb aquestes paraules: "Els avariciosos no creuen en una altra vida, el present ho és tot per a ells. Aquesta reflexió fa llum d'una forma terrible sobre l'època actual, en què, més que en cap altre temps, els diners controlen les lleis, la política i els costums" (ed. cit., p. 100).

Davant d'aquesta circumstància, però, la passió amorosa, la humilitat i l'honestedat seran els únics elements que podran redimir un personatge pur com Eugénie, la filla de l'inoblidable avar de Balzac. ■